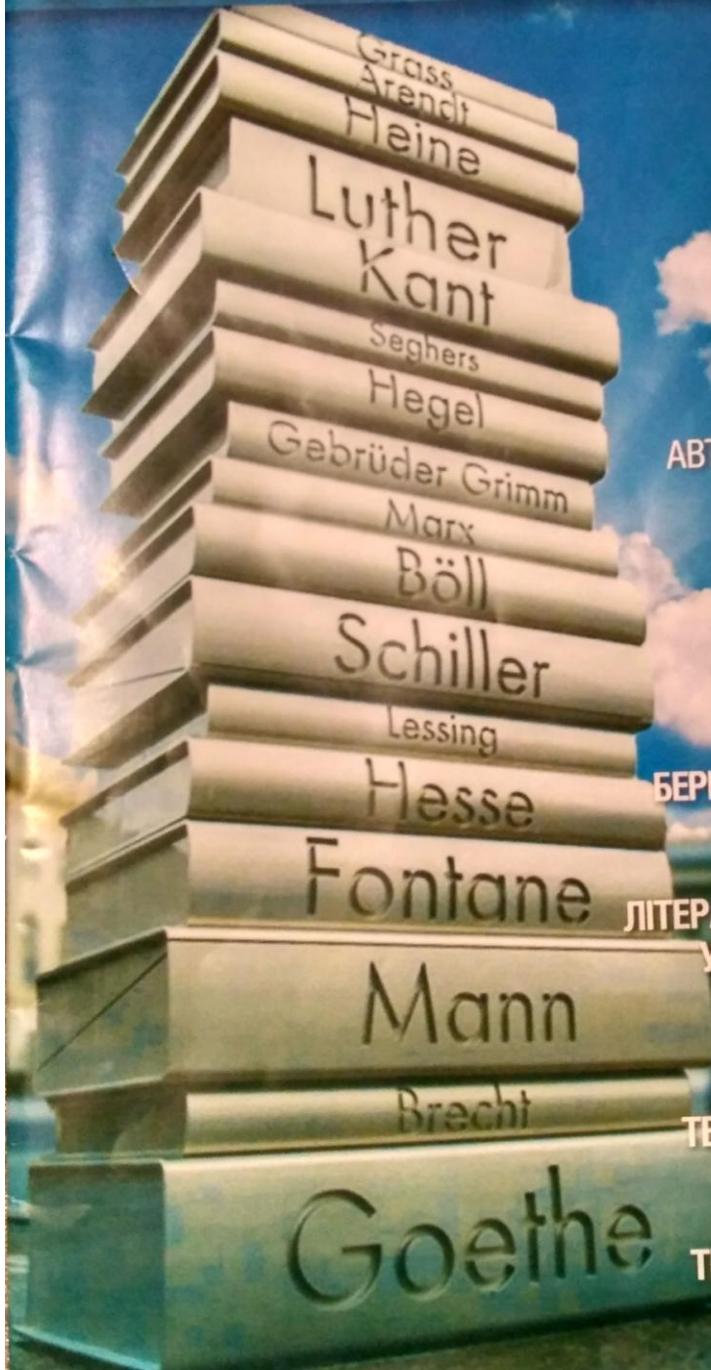

ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА

Ч, 2017
ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС 74426

В СУЧАСНІЙ
ШКОЛІ

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ КНИГИ
Й АВТОРСЬКОГО ПРАВА

ОНОВЛЕННЯ ПРОГРАМИ:
ЩО ЗРОБЛЕНО

АКТУАЛЬНІСТЬ
КЛАСИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ:
ЯН АМОС КОМЕНСЬКИЙ

АВТОРСЬКІ УРОКИ ТА РОЗРОБКИ
РЮНОСКЕ АКУТАГАВА.
«ЛАВУТИНКА», 7 КЛАС
АНТУАН ДЕ СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ.
«МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ», 8 КЛАС
ПУШКІН і УКРАЇНА, 9 КЛАС
МИХАЙЛО ЛЕРМОНТОВ.
«ГЕРОЙ НАШОГО ЧАСУ», 9 КЛАС
БЕРНАРД ШОУ. «ПІГМАЛІОН», 11 КЛАС

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ СТУДІЇ
ЛІТЕРАТУРНИЙ МАГ МІЛОРАД ПАВІЧ
УКРАЇНА В ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ
БЕЛ КАУФМАН

ЛІТЕРАТУРНИЙ КАЛЕНДАР
ТВОРИ-ЮВІЛЯРИ АНТОНА ЧЕХОВА

ПОЗАКЛАСНИЙ ЧАС
ТВОРЧІСТЬ МИТЦІВ-МОДЕРНІСТІВ
ЛІТЕРАТУРНА КАВЯРНЯ, 11 КЛАС

ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА

В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Щомісячний
науково-методичний журнал

№ 4 (429)
КВІТЕНЬ 2017

Видавець з 1976 року.
До 1993 року журнал називався
«Русский язык и литература в средних
учебных заведениях Украины»,
з 1993 до 1996 року – «Відродження»,
з 1996 до 2011 року – «Всесвітня література
в середніх навчальних закладах України».

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №: 17885 – 6735Р від 21.06.2011 р.

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 74426

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Видавець:
РА «ОСВІТА УКРАЇНИ»

Головний редактор
ВАЛЕНТИНА СНЕГІРЬОВА

Редакційна колегія:
СВЕРГІН ВОЛОЩУК,
МИКОЛА ЖУЛИНСЬКИЙ,
МАРИНА ЗУСНКО,
ДМИТРО НАЛИВАЙКО,
ОЛЬГА НІКОЛЕНКО,
ОЛЬГА ОРЛОВА,
ЛІДІЯ СІМАКОВА,
ОЛЕНА ФІДКЕВИЧ,
ОЛЕНА РЕВНІВЦЕВА,
КАТЕРИНА ТАРАНІК-ТКАЧУК,
БОРІС ШАЛАГІНОВ,
ЮРІЙ ШВАЧКА,
ФЕЛІКС ШТЕЙНБУК

Методична рада:
ІРИНА ГОРОБЧЕНКО,
СВДОКІЯ КАШУБА,
ЖАННА КОСТЮК,
ОЛЕНА КРЮЧЕНКОВА,
ЛАРИСА МЕЛЬНИКОВА,
ОЛЕНА ПРАДІЙЧУК,
ОКСАНА ТІХОМІРОВА,
ВІКТОРІЯ ТУРЯНІЦЯ,
МАРИНА ЧУБАРОВА

© «Всесвітня література в сучасній школі», 2017

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНО

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА
Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, 9 клас 3
(2012 р. зі змінами 2015–2017 рр.)

МЕТОДИЧНИЙ ПОРТАЛ

Валентина БОЙКО
ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО 10

НАУКОВЦІ – ВЧИТЕЛЮ-СЛОВЕСНИКУ

Лідія СІМАКОВА
АНТУАН ДЕ СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ. «МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ» 17

АВТОРСЬКИЙ УРОК

Леся КОВАЛЕЦЬ
РІНОСКЕ АКУТАГАВА. «ПАВУТИНКА»
Філософський зміст твору, підтекст
Урок зарубіжної літератури, 7 клас 19

Оксана ТІХОМІРОВА

РІНОСКЕ АКУТАГАВА. «ПАВУТИНКА»
Біблійний мотив у новелі
Урок зарубіжної літератури, 7 клас 22

Наталія ГАРМАТЮК

БІОГРАФІЯ ОЛЕКСАНДРА ПУШКІНА. ПУШКІН І УКРАЇНА
Урок зарубіжної літератури, 9 клас 24

Євдокія КАШУБА

«МИ ВІДПОВІДАЄМО ЗА ТИХ, КОГО ПРИРУЧИЛИ...»
Жіночі образи в романі М. Лермонтова «Герой нашого часу»
Урок зарубіжної літератури, 9 клас 29

Галина МИТРИНСЬКА

ДРАМА-ДИСКУСІЯ БЕРНАРДА ШОУ «ПІГМАЛІОН»
Спарений урок зарубіжної літератури, 11 клас 33

Наталя ЗАЙЦ

ПАТРІК ЗЮСКІНД. «ЗАПАХИ»
Проблеми краси і зла, мистецтва і моралі
Урок зарубіжної літератури, 11 клас 37

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Валентина СНЕГІРЬОВА
ЛІТЕРАТУРНИЙ МАГ МЛОРАД ПАВИЧ 38

Оксана БУШАКОВА, Марина АГАПІЙ, Олександр НАЗАРОВА
УКРАЇНА В ЖИТІ І ТВОРЧОСТІ БЕЛ КАУФМАН 41

ЛІТЕРАТУРНИЙ КАЛЕНДАР

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ КНИГИ Й АВТОРСЬКОГО ПРАВА 49

Ярослава КОДЛЮК, Галина ОДИНЦОВА
ЗВІДКИ КНИЖКА ДО НАС ПРИЙШЛА

Мовознавча розповідь 49

Дмитро БИКОВ

ЧЕХОВ 53

ДРАМА-ДИСКУСІЯ БЕРНАРДА ШОУ «ПІГМАЛІОН»

СПАРЕНИЙ УРОК ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, 10 КЛАС

Галина МІТРИНСЬКА,
викладач-методист Університетського
коледжу Київського університету
імені Бориса Грінченка

Мета:

- проаналізувати п'есу «Пігмаліон», визначити її основні проблеми, конфлікт, розглянути особливості драми-дискусії;
- розвивати в учнів уміння та навички роботи з художнім текстом;
- виховувати культуру мовлення, поведінку, естетичний смак.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань.

Бесіда.

Учитель. Що таке «нова драма», які її головні риси? Який внесок у теорію драми зробив Бернард Шоу?

Учні. Сцену Бернард Шоу уявляє як місце зіткнення ідей, постановки проблем. Він обстоює нову структуру драми – драму-дискусію, або драму ідей.

Драма ідей має в своїй основі конфлікт ідей, життєвих позицій, боротьбу протилежних поглядів у сфері моралі, релігії, політики, філософії, війни і миру.

Драма-дискусія – це драма, в якій:

- герой є носіями різних, але добре обґрунтованих поглядів;
- конфлікт базується на дискусії;
- упродовж п'еси конфлікт не вирішується, а навпаки загострюється;
- фінал лишається відкритим.

II. Засвоєння нових знань.

1. Міф про Пігмаліона.

Учитель. Мета нашого заняття – розглянути п'есу «Пігмаліон» і визначити в ній риси драми-дискусії. Отже, п'еса називається «Пігмаліон». Чому така назва? Розкажіть міф про Пігмаліона.

(Відповіді учнів).

2. Відбиття міфу в живописі.

Учитель. Міф про Пігмаліона надихнув на творчість багатьох митців, наприклад у літературі – Вільяма Шекспіра, Вільяма Морриса, Євгена Баратинського. Режисер Олександр Белінський

і балетмейстер Дмитро Брянцев на музику Фредеріка Лоу і Тимура Когана поставили телевізійний фільм-балет «Галатея» (1977 р.). Крім того, до цього сюжету звертались і художники.

(Показ презентації репродукцій картин художників різних епох і країн: Луї Жана Лагрене, Лорана Пешьо, Луї Гауффера, Франсуа Буше, Едвінда Берн-Джонса, Ернеста Нормана, Жана-Леона Жерома, Бориса Валеджо, Івана Пархоменка, Миколи Дулька).

Луї Жан Лагрене. Франція, XVII ст.

Луї Гауффер. Італія, XVIII ст.

Ернест Норман. Великобританія, XIX ст.

Учитель. У творах усіх художників є спільне: велика сила творчості і животворна сила кохання. Головний персонаж цих картин – скульптор Пігмаліон. А що ж є темою п'еси Бернарда Шоу?

Оберіть із запропонованих той варіант, що, на вашу думку, найбільше підходить (учні отримують варіанти у розрізняваному виді):

- а) п'еса розповідає про дівчину з низів сусідства, яка вирішила виправити свою мову і манери, щоб працювати в квітковому магазині, але, досягнувшись поставленої мети, геройна вже не хоче залишати вище товариство, куди вона потрапила;
- б) Еліза Дулітл, вулична квіткарка, яку вчений-фонетист Хітгінс навчає грамотної й правильної мови. Разом з цим дівчина захочується в свого вчителя;
- в) молода дівчина із лондонських низів завдяки професору навчилаась грамотної мови і засвоїла світські манери, але, злякавшись повернення в брудне середовище, вона виришує, вдавшись до жіночих хитрощів, примусити професора одружитись з нею;
- г) у бідній дівчині з вулиці під впливом мистецтва слова і творчості відбувається духовне пробудження;
- д) драма – це варіант казки про Попелюшку, коли геройні, яка пережила чарівне перетворення, потрібно повернутися в брудний світ;
- е) два учених джентльмені ставлять експеримент: вони хочуть створити «леді з качана гнилої капусти», як називає Хітгінс геройною, а також домогтися, щоб смішну дікунку на світському прийомі сприйняли як герцогиню.

3. Відмінності п'еси та міфу.

Учитель. Тож порівняємо тепер драму Шоу з міфом, спільність з яким автор підкреслює називою п'еси.

Учні:

- Хітгінс не закоханий в Елізу, пропонує їй вийти за когось заміж;
- у п'есі декілька Пігмаліонів: містер Пікерінг, місіс Пірс, місіс Хітгінс;
- Галатея – мертвий камінь, а Еліза сама захотіла навчатись, і без її зусиль Хітгінсу не вдалося б так швидко «переробити» її;
- у п'есі головна особа не Хітгінс, а Еліза, тому п'есу краще було б назвати «Галатея».

Учитель. Отже, глядач налаштований на щось передбачуване, а Шоу показує зовсім інше. Такі розходження з міфом є справжнім парадоксом. Можна додати ще й те, що справжніми джентльменами в п'есі виступають не Хітгінс з Пікерінгом, які укладають парі на людину, а персонажі саме жіночої статі. Недаремно за прізвищем Шоу закрішився постійний епітет «парадоксальний».

Тепер з'ясуємо, яку мету ставить драматург, звертаючись до міфи, які проблеми хвилюють його? Пропоную подивитись одну сцену, яку підготували наші учні.

(Інсценізація учнями сцени з п'еси «У салоні пані Хітгінс»).

Учитель. У чому полягає комедійність цієї сцени?

Учні. Елізу навчили правильно говорити, але цього замало: потрібно ще знати, про що говорити. А без цього Еліза, як каже пані Хітгінс, – шедевр мистецтва Генрі Хітгінса і таланту кравчині.

4. Робота над проблематикою п'еси.

Учитель. Що роблять Хітгінс з Пікерінгом, щоб сповнити душу Елізи новим змістом?

Учні. Водять її на концерти, в мюзік-холі, де вона слухає Брамса, Бетховена, Легара та інших. Учитель. Отже, можна зробити висновок, що для виховання Елізи, а врешті будь-якої людини, обов'язково потрібна гуманітарна освіта. Тож проблематика п'еси – важливість гуманітарної освіти для людини. (Учні записують у зошитах проблематику п'еси).

Але вже на початку п'еси проголошується інша проблема, з неї, власне, й починається розвиток подій, коли вчений-фонетист Хітгінс говорить вуличній квіткарці: «Особа, яка видає такі огидні, бридкі звуки, не має ніяких прав: ані десь бути, ані взагалі існувати. Згадайте, що ви живе створіння, наділене душою і даром виразного мовлення; що ваша рідна мова – це мова Шекспіра і Мільтона, мова, якою написано Біблію. А ви сидите тут і квокчете, як та курка». Визначте проблему, сформульовану в цих словах.

Учні. Це фонетична проблема. Шоу наголошує на необхідності володіння правильною мовою. Неосвічена вулична квіткарка приходить до Хітгінса, щоб за останні копійки навчитись правильно говорити і отримати місце в квітковому магазині, бо відсутність грамотної мови стає перешкодою на шляху досягнення успіху. Мова є показником належності людини до певного прошарку суспільства, і володіння правильною мовою є одним із засобів подолання соціальної пріоритетності між людьми.

Учитель. Запишемо іншу проблему: «Володіння правильною мовою – один із засобів подолання соціальної пріоритетності між людьми».

Філологічний конфлікт майстерно використав і український драматург початку ХХ століття Микола Куліш. Головний герой його комедії Міна Мазайло заради кар'єри цурається рідної мови, не навчившись розмовляти й російською. Ставши типовим українським перевертнем, Міна втрачає і гідність, і посаду.

(Перегляд уривка з фільму «Міна Мазайло»; 1991 р., режисер Сергій Проскурня).

Учитель. Як бачимо, мовленнєва проблема – не суто англійське явище. Проте події в обох творах відбуваються понад сто років тому, а чи актуальна ця проблема сьогодні, коли зникла класова нерівність у нашому суспільстві?

Учні. Нині володіння грамотною мовою також є обов'язковою умовою для отримання пристойної посади в будь-якій сфері. Високопосадова

особа, яка не володіє грамотною мовою, стає героем анекdotів, які це трапилось з колишнім прем'єр-міністром Азаровим.

Учитель. Проте попри всю важливість мовленнєвої проблеми не вона призводить до конфлікту між Елізою і Хітгіном, адже вони обоє наполегливо працюють над її усуненням. Поясніть поведінку Елізи після балу. Що її так обурило?

(Перегляд уривка з фільму «Пігмаліон»; 1983 р., режисер Аллан Кук).

Учні. Еліза ображена на професора Хітгіна через те, що він не бачить у ній молоду чарівливу жінку, в яку можна закохатись.

Учитель. Це так, та насправді проблема є набагато ширшою – це місце жінки в суспільстві. Micic Пірс та пані Хітгін застерігають Генрі Хітгіна, що потрібно думати про майбутнє Елізи. І ось коли Хітгін разом з Пікерінгом святкують свій триумф після прийому у посла, Еліза у розpacії: повернувшись на вулицю вона не може, бо стала там чужою, а у вищому товаристві для неї місця немає, бо її нікому утримувати. Тому Еліза у відчай кричить Хітгіні: «Я продавала квіти. Себе не продавала. А тепер, коли ви зробили з мене леді, мені не лишається нічого іншого, як торгувати собою». Як ви сформулюєте порушенну в п'есі проблему? (Учні записують у зошитах: «Проблема місця жінки в суспільстві»).

Учитель. Якщо на перший погляд могло видатись, що в основі сюжету п'еси лежить любовна історія, то ця сцена показує, що Бернарда Шоу цікавить зовсім інше, і тут не обійтись без відомостей про ідейні переконання автора.

Індивідуальне повідомлення учня. Бернард Шоу був членом Фабіанівського товариства, тобто поміркованим соціалістом, чиїми ідеалами були Свобода, Рівність, Братерство. Шоу вірив у можливість зміни суспільства шляхом його виховання, просвіти. Звідси – віра в природні можливості людини, незалежно від того, герцогиня вона чи вулична квіткарка.

Учитель. Тож соціальна проблематика є найголовнішою. Саме на ній ґрунтуються композиція п'еси. Проста дівчина з народу добре розуміє, що їй повік торгувати на вулиці, адже в квіткову крамницю її не візьмуть через жахливу вимову. Навіть між продавчиною в магазині квітів і нею існує соціальна відстань, не кажучи вже про вищий світ. А чим, власне, відрізняються один від одного суспільні «верхи» і «низи»? Вимовою? Одягом? Витонченіми манерами? Багатим духовним світом? Якимись іншими якостями? Тож Хітгін доводить, що якщо все це дати бідній «людині з вулиці», то вона нічим не буде відрізнятись від герцогині.

До речі, чи такої вже високої думки про вище товариство сам Хітгін?

Учні. Ні. Він відверто сміється над рівнем освіченості аристократичного сімейства Ейнсворт-

Гіллів, донька яких Клара не може вимовити правильно слово «пневмонія», а її брат Фреді – в захваті від нових для нього слівць, які вживає Еліза, і разом зі своєю сестрою намагається якнайшвидше почати застосовувати їх.

Полковник Пікерінг зазначає, що благородних манер потрібно вчитися, як робила це Еліза, в той час як «стільки щирих герцогинь такі дурні, що гадають, ніби стиль сам собою, від природи, приходить до людей їхнього стану, і не вчаться николи».

Учитель. Повернемось знову до відмінностей між «верхами» і «низами». Альфред Дулітл, батько Елізи, отримує спадщину від мільйонера-американця, і ось уже місяць Пірс приймає його за аристократа, джентльмена. Шоу показує цілковиту реальність переходу з одного класу до іншого для простої людини, навіть сміття. Такою великою є сила переконаності драматурга в рівності людей незалежно від соціальної приналежності.

(Учні записують: «Соціальна проблема – стрижене твору, який утверджує рівність «верхів» і «низів»).

Але чи відбулися з Альфредом Дулітлом такі ж перетворення, як з Елізою? Це зовнішні чи внутрішні зміни? Пригадайте, яким він був на початку п'еси.

Учні. Батько Елізи – сміття, любить випити. У нього споживацька психологія: він вважає, що багаті повинні ділитися з бідними, а буржуазна мораль полягає в тому, щоб відмовляти біднякам. Він критикує буржуазне суспільство, але сам не хоче заробляти, через те є працює сміттярем, хоча був грабарем. Проте коли він став багатим, то не змінився як людина. Шоу нам показує, що багатство не робить людину кращою. Тепер, бідніться Альфред Дулітл, у нього багато мороки: от і вінчаться потрібно, і тепер уже в нього виaproшується гроші. Зробити іншою людину може лише виховання, постійне самовдосконалення. До речі, якщо Еліза на початку п'еси прагне вирватись з бідності, зайняти гідне місце в житті, то батька його становице є цілком влаштовує.

Учитель. Ось ми бачимо ще одну проблему: почуття власної гідності – це основа особистості. Без цього почуття Еліза не змогла б так близьку роль герцогині. А коли воно з'явилось в ній? Це результат зусиль Хітгіна чи воно було притаманне Елізі вже на початку п'еси? Давайте розберемося в цьому.

Учні. Уже на початку п'еси Еліза не дозволяє себе приижувати, повторюючи, що вона порядна дівчина, що ніхто не має права зазіхати на її репутацію, вона – хороша дівчина, яка має свої почуття, як і хто завгодно, а прийшовши додому до Хітгіна, вона заявляє, що прийшла не кла-

нятись, а брати уроки і буде за них платити, і обуркостися, коли той її ображася. Саме завдяки цій рисі Елізі Xіттісу вдається зробити з простої квіткарки волелюбну жінку з незалежними поглядами, тому і говорити він й в останній дій: «П'ять хвилин тому ви ж були, моя жорно, на моїй шні! А тепер ви дужі, іначе вежа, немов бойовий корабель!».

Учитель. Так Бернард Шоу ще раз підкреслює, що почуття власної гідності притаманне не лише герцогині за походженням. Отже, запишіть ще одну проблему, яку порушує автор у своїй п'єсі: «Основа справжньої особистості – почуття власної гідності».

5. Аналіз художніх особливостей «роману у п'яти діях».

Учитель. Ми розглянули проблематику п'єси, а тепер звернімось до її художніх особливостей. Почнемо з того, що Шоу назвав свій твір «романом у п'яти діях». За допомогою літературознавчого словника складіть таблицю ознак, притаманних п'єсі «Пігмаліон» як «роману в п'яти діях».

А тепер перевірте, чи збігається ваша таблиця з тією, що на дощі:

Епос	Драма
Описи персонажів	Діалоги та монологи
Пояснення	Ремарки
Увага до психологічного стану персонажів	Емоційно-чуттєва напруга
Наявність авторської оцінки	Характеристика персонажів через учинки, дії, жести, міміку, мову

6. Ознаки драми-дискусії.

Учитель. Але головною особливістю п'єси «Пігмаліон» є те, що це – драма-дискусія, різновид «нової драми». Вона складається з трьох частин, де останньою є не розв'язка, а дискусія. Яка дискусія відбувається між Елізою і Хіттісом в останній дій?

Учні. Навчання Елізи завершилось, але вона переступає межу стосунків «учитель – учениця» і чекає на такий саме крок від Хіттіса. Проте для Хіттіса на першому місці – його наука. Ми весь час це спостерігаємо: він пізнього вечора під дощем записує мову оточуючих; його кабінет обладнано для роботи фонетиста; він є автором словника говорів; має досвід у навчанні «нових багатіїв». Внутрішній світ людей його не цікавить, він не визнає поділу на чоловіків і жінок, і тому не бачить в Елізі чарівної дівчини. Навіть коли він визнає в Елізі особистість, гідність новаги, його вистачає лише на те, щоб сказати: «Тепер ми троє переконаних одинаків». Еліза ж закохана і хоче бути коханою, але Хіттіс не може їй дати цього.

Учитель. Таким чином дискусія переростає в конфлікт, тобто в зіткнення протилежних позицій, зіткнення ідей. Зміст конфлікту – в різному підході герой один до одного, і змінити тут нічого неможливо. Ця дискусія не дає бажаної роз'язки, навпаки, ситуація загострюється. Тепер уже глядач разом з автором розмірковує над можливими варіантами подальшого життя Елізи. Щоправда, сучасники Шоу не сприйняли відкритого фіналу і, на вимогу постановника, автор дописав післямову, де повідомив, що Еліза вийшла заміж за Фреді.

7. Зіставлення п'єси «Пігмаліон» з мюзиклом «Моя чарівна леді».

Індивідуальне повідомлення учня. Ми недавно дивилися в театрі оперети виставу «Моя чарівна леді», автор лібрето Аллан Джей Лернер. Та попри те, що в обох творах один і ті самі герой та схожий сюжет, між ними – суттєва різниця. По-перше, в мюзиклі соціальні ідеї відійшли на другий план, головними стали стосунки Елізи і Хіттіса; по-друге, мюзикл має завершений фінал; по-третє, у виставі дописано розважальну сцену перегонів, якої немає в п'єсі; по-четверте, немає образу Клари Ейнсворт-Гілл, який несе приховану негативну характеристику, та відсутні ще діякі моменти. Що ж спільного залишилося? Головне те, що мюзикл порушує основну проблему п'єси «Пігмаліон» – без духовного світу людина не може бути людиною, і розв'язує її своїми художніми засобами. На прикладі Елізи, яка пройшла нелегкий шлях самовдосконалення, Бернард Шоу підказує всім нам дорогу до успіху.

Одрі Хепберн і Рекс Харрісон у мюзиклі «Моя прекрасна леді», 1964 р.

III. Підбиття підсумків уроку.

Учитель. Наше обговорення п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» було змістовним. Сподіваюсь, що ви ще поміркуєте над порушеними нами проблемами, оскільки цей твір потребує подальших роздумів.